

EUROOPAN TIETOSUOJAVALTUUTETTU

Tiivistelmä Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunnosta, joka koskee ehdotusta asetukseksi eu-LISAsta

(Koko lausunto on luettavissa englanniksi, ranskaksi ja saksaksi Euroopan tietosuojavaltuutetun verkkosivuilla www.edps.europa.eu)

(2017/C 386/06)

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaavan eurooppalaisen viraston (eu-LISA, jäljempänä 'virasto') tehtäväksi on sen perustamisvuodesta 2011 alkaen vähitellen annettu Schengenin tietojärjestelmän, viisumitietojärjestelmän ja Eurodacin operatiivinen hallinnointi. Komissio teki yleisarvioinnin, kun virasto oli ollut toiminnassa neljä vuotta. Arvioinnin perusteella esiteltiin 29. kesäkuuta 2017 vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaavaa eurooppalaista virastoa koskeva asetusehdotus.

Ehdotuksen tarkoituksena on pääasiassa antaa virastolle tehtäväksi seuraavat: i) vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen nykyisten ja tulevien laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisen hallinnointi, ii) eräiden näiden järjestelmien yhteentoimivuuden tekijöiden kehittäminen, iii) tutkimustoimien ja pilottihankkeiden toteuttaminen ja iv) sellaisten jäsenvaltioiden muodostaman ryhmän yhteisen tietotekniikkajärjestelmän kehittäminen, hallinnointi ja isännointi, jotka vapaaehtoisesti valitsevat keskitetyn ratkaisun toteuttaessaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen hajautettuja järjestelmiä koskevan EU-lainsäädännön teknisiä näkökohtia.

Virastoa koskeva ehdotus on osa laajempaa prosessia, jossa pyritään tehostamaan ulkorajavalvontaa ja sisäistä turvallisuutta Euroopan unionissa erityisiin turvallisuushaasteisiin vastaamiseksi. Euroopan parlamentin ja neuvoston kanssa neuvotellaan parhaillaan useista laaja-alaisista tietojärjestelmiä (rajanylitystietojärjestelmä, Eurodac, EU:n matkustustieto- ja -lupajärjestelmä, Schengenin tietojärjestelmä ja kolmansien maiden kansalaisia koskeva eurooppalainen rikosrekisteritietojärjestelmä) koskevista lainsäädäntöehdotuksista. Näissä lainsäädäntöehdotuksissa annetaan virastolle tehtäväksi edellä mainittujen laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivinen hallinnointi.

Euroopan tietosuojavaltuutettu suosittelee, myös viraston valvonnasta vastaavana viranomaisena, että virastoa koskevaan ehdotukseen liitetään yksityiskohtainen arviointi sen vaikutuksista Euroopan unionin perusoikeuskirjassa vahvistettuihin yksityisyyden suojaa ja tietosuojaa koskeviin oikeuksiin.

Euroopan tietosuojavaltuutettu muistuttaa myös, että EU:n laaja-alaisten tietojärjestelmien yhteentoimivuu-delle ei ole laadittu säädöskehystä. Virasto voi näin ollen kehittää asiaa koskevia täytäntöönpanotoimia vain, jos tällainen säädöskehys hyväksytään.

Euroopan tietosuojavaltuutettu on huolissaan myös siitä mahdollisuudesta, että virasto voisi kehittää ja isännöidä yhteistä keskitettyä ratkaisua laaja-alaisille tietojärjestelmille, jotka on periaatteessa hajautettu. Kunkin EU:n laaja-alaisen tietojärjestelmän rakenne määritellään selkeästi erillisessä oikeusperustassa eikä sitä voida muuttaa viraston ja jäsenvaltioiden muodostaman ryhmän välisellä valtuutus sopimuksella. Muutokset järjestelmän rakenteeseen edellyttävät asianomaisen oikeusperustan muuttamista, jota edeltävät vaikutusten arviointi ja toteutettavuustutkimukset.

1. JOHDANTO JA TAUSTA

1. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaava eurooppalainen virasto (eu-LISA, jäljempänä 'virasto') perustettiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1077/2011⁽¹⁾. Asetuksessa virastolle annetaan tehtäväksi Schengenin tietojärjestelmän toisen sukupolven, jäljempänä 'SIS II'⁽²⁾ ja viisumitietojärjestelmän, jäljempänä 'VIS' operatiivinen hallinnointi keskustasolla⁽³⁾. Asetusta (EU) N:o 1077/2011 muutettiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 603/2013⁽⁴⁾, jolla virastolle annettiin tehtäväksi myös Eurodacin hallinnointi.
2. Komissio teki arvioinnin⁽⁵⁾ virastosta vuonna 2016, neljän vuoden kuluttua sen toiminnan aloittamisesta. Arvioinnin perusteella todettiin, että viraston toiminnan vaikuttavuutta ja tehokkuutta on parannettava. Tässä yhteydessä komissio antoi 29. kesäkuuta 2017 asetusehdotuksen, joka koskee vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaavaa eurooppalaista virastoa⁽⁶⁾, jäljempänä 'virastoa koskeva ehdotus'.
3. Lisäksi komissio on vuonna 2016 alkanut tarkastella laajemmin mahdollisuuksia parantaa tietojen hallinnan ja käytön tehokkuutta ja vaikuttavuutta rajavalvonnan ja turvallisuuden alalla. Tarkastelun perusteella komissio on antanut tiedonannon vahvemmista ja älykkäämmistä tietojärjestelmistä rajaturvallisuuden ja sisäisen turvallisuuden tueksi⁽⁷⁾, tietojärjestelmiä ja niiden yhteentoimivuutta käsittelevän korkean tason asiantuntijaryhmän loppuraportin⁽⁸⁾ ja seitsemännän raportin edistymisestä kohti toimivaa ja todellista turvallisuusunionia⁽⁹⁾, joissa on viraston uusia tehtäviä ja niiden myötä uutta toimeksiantoa koskevia ehdotuksia.
4. Euroopan tietosuojavaltuutettua kuultiin epävirallisesti ennen virastoa koskevan ehdotuksen julkaisemista. Kuulemisessa hän esitti komissiolle epävirallisia huomautuksia, jotka otettiin huomioon vain osittain.
5. Virastoa koskevan ehdotuksen tarkoituksena on laajentaa viraston toimeksiantoa
 - mahdollistamalla vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen nykyisten ja tulevien laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivinen hallinnointi
 - varmistamalla tietojen laatu kaikissa viraston hallinnoimissa laaja-alaisissa tietojärjestelmissä
 - kehittämällä tarvittavat toimet järjestelmien yhteentoimivuuden mahdollistamiseksi
 - harjoittamalla laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisen hallinnoinnin edellyttämää tutkimustoimintaa
 - toteuttamalla pilottihankkeita, soveltuvuus selvityksiä ja testaustoimia

⁽¹⁾ EUVL L 286, 1.11.2011, s. 1.

⁽²⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1987/2006, annettu 20 päivänä joulukuuta 2006, toisen sukupolven Schengenin tietojärjestelmän (SIS II) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä (EUVL L 381, 28.12.2006, s. 4) ja neuvoston päätös 2007/533/YOS, tehty 12 päivänä kesäkuuta 2007, toisen sukupolven Schengenin tietojärjestelmän (SIS II) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä (EUVL L 205, 7.8.2007, s. 63).

⁽³⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 767/2008, annettu 9 päivänä heinäkuuta 2008, viisumitietojärjestelmästä (VIS) ja lyhytaikaista oleskelua varten myönnettäviä viisumeja koskevasta jäsenvaltioiden välisestä tietojenvaihdosta (VIS-asetus) (EUVL L 218, 13.8.2008, s. 60).

⁽⁴⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 603/2013, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, Eurodac-järjestelmän perustamisesta sormenjälkien vertailua varten kolmannen maan kansalaisen tai kansalaisuudettoman henkilön johonkin jäsenvaltioon jättämän kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämisperusteiden ja -menettelyjen vahvistamisesta annetun asetuksen (EU) N:o 604/2013 tehokkaaksi soveltamiseksi sekä jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten ja Europolin esittämiä, Eurodac-tietoihin lainvalvontatarkoituksessa tehtäviä vertailuja koskevista pyynnöistä sekä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaavan eurooppalaisen viraston perustamisesta annetun asetuksen (EU) N:o 1077/2011 muuttamisesta (uudelleenlaadittu) (EUVL L 180, 29.6.2013, s. 1).

⁽⁵⁾ Komission kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaavan eurooppalaisen viraston (eu-LISA) toiminnasta, COM(2017) 346, 29.6.2017.

⁽⁶⁾ Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaavasta eurooppalaisesta virastosta sekä asetuksen (EY) N:o 1987/2006 ja neuvoston päätöksen 2007/533/YOS muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1077/2011 kumoamisesta, COM(2017) 352 final, 29.6.2017.

⁽⁷⁾ COM(2016) 205 final, 6.4.2016.

⁽⁸⁾ <http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetailDoc&id=32600&no=1>

⁽⁹⁾ COM(2017) 261 final, 16.5.2017.

- antamalla jäsenvaltioille ja komissiolle tukea ja neuvontaa, joka koskee kansallisten järjestelmien liittämistä keskusjärjestelmiin
 - kehittämällä, hallinnoimalla ja isännöimällä yhteistä tietotekniikkajärjestelmää sellaisten jäsenvaltioiden muodostaman ryhmän puolesta, jotka vapaaehtoisesti valitsevat keskitetyn ratkaisun vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen hajautettuja järjestelmiä koskevan EU-lainsäädännön teknisten näkökohtien toteuttamiseen.
6. Ensimmäiseksi Euroopan tietosuojavaltuutettu haluaa käsitellä tärkeimpiä virastosta laadittua ehdotusta koskevia suosituksia. Nämä tärkeimmät suositukset koskevat suurimpia Euroopan tietosuojavaltuutetun havaitsemia ongelmia, joihin lainsäädäntöprosessissa pitäisi ilman muuta puuttua. Lisäsuositukset koskevat seikkoja, jotka Euroopan tietosuojavaltuutetun mielestä vaativat selkeyttämistä, lisätietoja tai vähäisiä muutoksia. Tämän erottelun pitäisi auttaa lainsäätäjää asettamaan etusijalle tässä lausunnossa käsiteltävät tärkeimmät kysymykset.

4. PÄÄTELMÄT

23. Virastoa koskevan ehdotuksen huolellisen tutkimisen jälkeen Euroopan tietosuojavaltuutettu suosittelee seuraavaa:
- tehdään tai asetetaan saataville yksityiskohtainen vaikutustenarviointi, jonka perusteella voidaan helpommin arvioida virastoa koskevan ehdotuksen vaikutuksia perusoikeuksiin erityisesti kaikkien EU:n laaja-alaisen tietojärjestelmien yhteen virastoon keskittämisen osalta ja ottaen huomioon laajemman oikeudellisen taustan, mukaan lukien laaja-alaisia tietojärjestelmiä koskevat säädösehdotukset
 - poistetaan virastoa koskevasta ehdotuksesta nykyiset viittaukset yhteentoimivuuteen
 - poistetaan säännös, jonka nojalla järjestelmän rakennetta voidaan muuttaa viraston ja jäsenvaltioiden muodostaman ryhmän välisen valtuutussopimuksen perusteella.
24. Edellä mainittujen pääasiallisten huolenaiheiden lisäksi Euroopan tietosuojavaltuutetun tässä lausunnossa esittämät suositukset liittyvät seuraaviin virastoa koskevan ehdotuksen näkökohtiin:
- järjestelmän tuottamat tilastot
 - sisäinen seuranta
 - tietoturvariskien hallinta
 - Euroopan tietosuojavaltuutetun ja tietosuojavastaavan rooli.
25. Euroopan tietosuojavaltuutettu voi edelleen antaa neuvoja virastoa koskevasta ehdotuksesta, myös sellaisesta ehdotetun asetuksen nojalla annettavasta delegoidusta säädöksestä tai täytäntöönpanosäädöksestä, joka voi vaikuttaa henkilötietojen käsittelyyn.

Bryssel, 9. lokakuuta 2017.

Giovanni BUTTARELLI
Euroopan tietosuojavaltuutettu
